

PROGRAMA ȘCOLARĂ

pentru disciplina

DESEN DE FORME

Clasa pregătitoare, clasa I și clasa a II-a

ALTERNATIVA EDUCAȚIONALĂ WALDORF

aprobată prin ordinul ministrului
nr. 4825/28.10.2014

București, 2014

NOTĂ DE PREZENTARE

Documentul de față reprezintă programa școlară pentru disciplina *Desen de forme* pentru clasele pregătitoare, I și a II-a.

Planul-cadru de învățământ pentru clasele pregătitoare, I și a II-a, alternativa educațională Waldorf, prevede o oră de desen de forme, oră care aparține trunchiului comun.

Învățământul alternativ Waldorf își propune să asigure dezvoltarea completă și nerestrictivă a personalității copilului, în concordanță cu aptitudinile sale native.

Programa pentru disciplina *Desen de forme* continuă în mod firesc demersul propus pentru învățământul artistic, asigurând unitatea conceptuală a studiului artelor plastice și a geometriei în învățământul alternativ Waldorf.

Desenul de forme își propune să realizeze o incursiune în desenarea nonfigurativă. Copiii vor trăi prin formele desenate calitățile mișcării, care devine contrariul ei prin așternerea pe hârtie. Mișcarea oprită în semn este cea care trece prin transfigurări și transformări succesive și din ce în ce mai complexe pe parcursul anilor.

Această activitate îi ajută pe copii să înțeleagă gesturile concretizate în formele exterioare, atât în lucrurile și ființele naturale, cât și în obiectele create. Privirea este astfel completată de forța de creație și de descoperire a procesului de devenire a formei. Această capacitate conduce ființa umană dincolo de suprafața celor vizibile și o poartă spre profunzimile fiecărei ființe sau lucru.

Desenul de forme are, astfel, ca obiective:

- explorarea domeniului sensibil al formelor,
- pregătirea pentru scriere (litere și cifre) și
- inițierea în geometrie.

Copilul este îndrumat să sesizeze, pe lângă legitățile ce acționează în formă și frumusețea ei, jocul strict și ordonat al raporturilor. Cunoașterea spațiului fizic este activată prin configurații geometrico-plastice în care intervin ritmul, simetria, analogia, similitudinea, gradația, radiația, mișcarea și contra-mișcarea, repetiția și amplificarea.

Referitor la ciclul achizițiilor fundamentale, disciplina *Desen de forme* proiectează o primă etapă în cunoașterea spațiului fizic, așa-numita geometrie activă, prin care elevii desenează forme și figuri geometrice, fără a denumi părțile componente și relațiile existente între ele. Desenul este realizat exclusiv cu mâna liberă, cu accent pe motricitatea fină și activarea mușchilor mici ai mâinii.

Este recomandabil ca orele de desen de forme să se desfășoare în clasele ciclului primar sub formă de epoci. Referitor la modul de organizare a epocilor, la structura orei de epocă și a materialului de recitat și de povestit, a se vedea programa de limba și literatura română de la respectiva clasă precum și Precizările privind elaborarea și aplicarea planurilor-cadru de învățământ ale alternativei educaționale Waldorf pentru învățământul primar.

Structura programei școlare include următoarele elemente:

- Notă de prezentare
- Competențe generale
- Competențe specifice și exemple de activități de învățare
- Conținuturi
- Sugestii metodologice
- Bibliografie

Competențele sunt ansambluri structurate de cunoștințe, abilități și atitudini dezvoltate prin învățare, care permit rezolvarea unor probleme specifice unui domeniu sau a unor probleme generale, în diverse contexte particulare.

Competențele generale vizate la nivelul disciplinei *Desen de forme* jalonează achizițiile de cunoaștere și de comportament ale elevului pentru întregul ciclu primar.

Competențele specifice sunt derivate din competențele generale, reprezintă etape în dobândirea acestora și se formează pe durata unui an școlar. Pentru realizarea

competențelor specifice, în programă sunt propuse exemple de activități de învățare care valorifică experiența concretă a elevului și care integrează strategii didactice adecvate unor contexte de învățare variate.

Conținuturile învățării se constituie din inventarul achizițiilor necesare elevului pentru dobândirea competențelor de bază. Astfel, ele sunt grupate pe următoarele domenii:

- Linii drepte și linii curbe
- Unghiuri
- Forme poligonale
- Forme dinamice de linii continue sau întrerupte
- Forme reflectate față de o axă de simetrie

Sugestiile metodologice prezintă strategii didactice privind integrarea conținuturilor în proiectarea și desfășurarea activităților, adaptarea acestora la nivelul de vârstă al elevilor și la particularitățile claselor de elevi.

COMPETENȚE GENERALE

1. Aplicarea formelor plastice specifice spațiului fizic
2. Comunicarea folosind limbajul specific desenului de forme
3. Manifestarea interesului pentru studiul și aplicarea desenului de forme/ geometric în contexte variate

COMPETENȚE SPECIFICE ȘI EXEMPLE DE ACTIVITĂȚI DE ÎNVĂȚARE

1. Aplicarea formelor plastice specifice spațiului fizic

Clasa pregătitoare	Clasa I	Clasa a II-a
<p>1.1. Reprezentarea formelor plastice prin mișcare corporală și exerciții pregătitoare, în diferite variante</p> <ul style="list-style-type: none"> • exerciții de exprimare corporală individuală și de grup: mers de-a lungul unei forme, desenarea ei în aer etc. 	<p>1.1. Reprezentarea formelor plastice prin gesturi realizate în diferite planuri, mers, ținută corporală</p> <ul style="list-style-type: none"> • exerciții de exprimare corporală individuală și de grup: mers de-a lungul unei forme, desenarea ei în aer, pe bancă etc. 	<p>1.1. Reprezentarea formelor plastice simetrice față de o axă verticală (stânga/ dreapta) și/ sau orizontală (sus/ jos) prin gesturi în diferite planuri, mers, ținută corporală</p> <ul style="list-style-type: none"> • exerciții de exprimare corporală individuală și de grup: mers de-a lungul unei forme, desenarea ei în aer, pe bancă etc.
<p>1.2. Reprezentarea formelor plane simple cu mâna liberă, utilizând blocurile ceracolor</p> <ul style="list-style-type: none"> • exerciții de reprezentare, după model dat, a unor linii verticale, orizontale și diagonale, cu unghiuri ascuțite și obtuze; • exerciții de reprezentare, după model dat, a unor forme stelare, triunghiuri, pătrate și alte forme geometrice regulate. 	<p>1.2. Reprezentarea formelor plane simple sau complexe cu mâna liberă, utilizând creioanele ceracolor</p> <ul style="list-style-type: none"> • exerciții de reprezentare, după model dat, a unor linii verticale, orizontale și diagonale, cu unghiuri ascuțite și obtuze; • trasarea formelor plane după modelul oferit de învățător la tablă și în caiete folosind cuburi ceracolor, creioane groase ceracolor; • exerciții de reprezentare, după model dat, a unor forme stelare, triunghiuri, pătrate și alte forme geometrice regulate; • exerciții de reprezentare a unor curbe convexe și concave, sinusoidale, cercuri, elipse, spirale, lemniscate ș.a. 	<p>1.2. Reprezentarea formelor simetrice față de o axă verticală (stânga/ dreapta) și/ sau orizontală (sus/ jos), după concepție proprie cu mâna liberă, utilizând creioane ceracolor</p> <ul style="list-style-type: none"> • exerciții de completare a formelor date prin simetrie verticală, cu sau fără axă desenată; • exerciții de completare a formelor date prin simetrie orizontală, cu sau fără axă desenată; • exerciții de transformare a liniilor, formelor, din linii drepte în curbe și invers; • realizarea unei forme simetrice după concepția proprie; • realizarea de forme dinamice de linii continue sau întrerupte.

2. Comunicarea folosind limbajul specific desenului de forme

Clasa pregătitoare	Clasa I	Clasa a II-a
<p>2.1. Utilizarea cuvintelor proprii pentru a descrie formele realizate</p> <ul style="list-style-type: none"> • descrierea formelor realizate, după model dat, utilizând limbajul comun. 	<p>2.1. Utilizarea termenilor adecvați (linie dreaptă, linie curbă etc.) pentru a descrie formele realizate</p> <ul style="list-style-type: none"> • descrierea formelor realizate, după model 	<p>2.1. Utilizarea termenilor adecvați (linie dreaptă, linie curbă, poziție verticală, orizontală) pentru descrierea formelor și a tipurilor de linii desenate</p>

	dat, utilizând limbajul comun.	<ul style="list-style-type: none"> descrierea formelor realizate, după model dat; descrierea tipului de linie folosit, utilizând un limbaj adecvat.
2.2. Identificarea asemănarilor și deosebirilor dintre diverse forme studiate <ul style="list-style-type: none"> compararea diferitelor forme. 	2.2. Identificarea posibilităților de transformare a diverselor forme desenate utilizând liniile drepte și curbe <ul style="list-style-type: none"> compararea diferitelor forme; identificarea de asemănări și deosebiri între formele realizate. 	2.2. Identificarea asemănarilor și deosebirilor dintre formele realizate în simetrie <ul style="list-style-type: none"> compararea diferitelor forme; identificarea de asemănări și deosebiri între formele realizate.

3. Manifestarea interesului pentru studiul și aplicarea desenului de forme/ geometric în contexte variate

Clasa pregătitoare	Clasa I	Clasa a II-a
3.1. Aplicarea formelor studiate în alte lucrări <ul style="list-style-type: none"> aplicarea în contexte variate a elementelor sau formelor studiate (felicitări etc.) 	3.1. Aplicarea formelor, a combinațiilor de forme și a desenelor dinamice realizate în alte lucrări <ul style="list-style-type: none"> respectarea caracteristicilor de bază ale formelor; prelucrarea artistică a formelor prin utilizarea diferitelor culori și combinații de culori; conceperea unor forme simple; aplicarea în caietele altor materii a ilustrațiilor sau a ornamentelor, folosind elemente sau forme studiate. 	3.1. Aplicarea formelor simetrice stânga-dreapta/ sus-jos sau a combinațiilor de forme realizate în alte lucrări <ul style="list-style-type: none"> prelucrarea artistică a formelor prin utilizarea diferitelor culori și combinații de culori; conceperea unor forme simple simetrice față de o axă; aplicarea în caietele altor materii a ilustrațiilor sau a ornamentelor folosind elemente sau forme studiate.

CONȚINUTURI

Clasa pregătitoare	Clasa I	Clasa a II-a
<ul style="list-style-type: none"> ▪ linii drepte verticale, orizontale, oblice, unghi ascuțit, unghi obtuz, triunghi, dreptunghi și alte forme poligonale; ▪ linii curbe convexe, concave, sinusoidale, cerc, elipsă, spirale, lemniscate ș.a.; ▪ combinații de linii drepte și curbe. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ linii drepte verticale, orizontale, oblice, unghi ascuțit, unghi obtuz, triunghi, dreptunghi și alte forme poligonale; ▪ linii curbe convexe, concave, forme de val, cerc, elipsă, spirale, lemniscate, ș.a.; ▪ forme dinamice de linii continue sau întrerupte, ca o pregătire pentru scrierea de mână. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ forme reflectate față de o axă centrală verticală reală sau imaginară, constând din linii drepte/ curbe frânte, combinații de linii drepte și curbe; ▪ forme reflectate față de o axă orizontală sau două axe perpendiculare; ▪ forme reflectate față de o axă diagonală; ▪ transformarea desenului propus prin inversarea liniilor drepte cu linii curbe și invers; ▪ realizarea unei așezări în pagină potrivită cu tema și ornamentul propus; ▪ chenare pentru diferite texte; ▪ ilustrații; ▪ forme de desen dinamic continue sau întrerupte.

SUGESTII METODOLOGICE

Desenul formelor reprezintă cea mai importantă activitate de exersare anterioară scrierii literelor de tipar și a cifrelor la clasa pregătitoare. Conținuturile specifice disciplinei sunt structurate pentru parcurgerea sub formă de epoci (module).

Liniile drepte și curbele sunt punctul de pornire pentru desenul de forme. Lucrul la aceste forme începe cu descoperirea lor prin activitate: mersul de-a lungul unei linii, desenarea ei în aer, pe diferite suporturi, la tablă etc. Observarea diferențelor caracteristice dintre liniile drepte și cele curbe va fi realizată cu întreg trupul mai întâi, apoi prin desen.

Pentru clasa pregătitoare se recomandă realizarea celor mai simple forme de linii drepte și curbe, exersarea îndelungată și temeinică, observarea modului în care copiii trasează liniile, a direcției de la stânga la dreapta, a grosimii liniilor precum și a poziției corpului în timpul desenului. Accentul cade acum pe exersarea concentrării și a temeiniciei lucrului făcut, pe calitatea desenului și nu pe cantitate. De asemenea, activitățile specifice desenului de forme reprezintă un bun prilej pentru învățătorul clasei de a-și cunoaște elevii, de a le observa temperamentul dominant și de a aplica diferențiat metodele de învățare.

Desenele vor fi realizate anterior de către învățător, care prezintă tehnica de lucru, o demonstrează în fața elevilor, apoi urmărește execuțiile copiilor, corectând poziția corporală, direcția desenului, modul în care este utilizat instrumentul pentru desen. Pentru clasa pregătitoare se recomandă folosirea blocurilor de culori cerate, de formă paralelipipedică.

În clasa I, linia dreaptă va fi realizată cu mai mare ușurință, dând loc variațiunilor multiple ale liniei curbe, care este bine să fie experimentate. Variante ale acestora, combinații realizate cât mai atent și evidențiate prin intermediul culorilor vor urma în creștere progresivă a complexității. Realizarea de forme simple, alternante, apoi de forme închise: pătrat, dreptunghi, spirală, lemniscată, cerc, fără denumirea și cerința reproducerii terminologiei de specialitate, vor însemna parcursul de studiu în clasa I.

Pentru pregătirea scrierii literelor de mână vor putea fi realizate forme de desen dinamic.

Desenul de forme realizat în clasa a II-a va diversifica temele, prin apelarea la elementul plan. Forme care se completează în alternanța stânga-dreapta, sus-jos sau diagonal, apoi în patru secvențe dintre spațiile create de două perpendiculare, vor ilustra mobil cultivarea simțului echilibrului și al realității. Completarea identică a formei lipsă va aduce nevoia exactității în prim plan.

Exercițiile de simetrie, reflectare, combinare de linii curbe cu linii drepte și transformarea lor vor crea mobilitate și vor cultiva interesul și inițiativa pentru descoperirea de modele proprii.

Formele de desen dinamic vor constitui punctul de plecare pentru predarea/exersarea scrierii cu litere de mână.

Întotdeauna se va avea în vedere elementul de culoare, care subliniază caracteristica modelului ales, dar va fi în același timp un mijloc de lucru al învățătorului cu personalitatea copilului. Culoarea și forma se vor putea astfel completa reciproc, acordându-se în același timp cu strădania de armonizare interioară.

BIBLIOGRAFIE

- Kranich Ernst-Michael et al., *Desenul formelor. Dezvoltarea simțului pentru formă în educație*, Ed. Triade, 2002.
- Rawson Martin, Richter Tobias, *The Educational Tasks and Content of the Steiner Waldorf Curriculum*, Steiner Schools Fellowship Publications, 2000.
- Richter Tobias, *Sarcina pedagogică și obiectivele de învățământ ale unei școli libere Waldorf*, Ed. Triade, 2001.
- Steiner Rudolf, *Arta educației. Discuții de seminar și conferințe asupra planului de învățământ*, Ed. Triade, 2001.
- Steiner Rudolf, *Arta educației. Metodică și didactică*, Ed. Triade, 2001.
- Stockmeyer E. A. Karl, *Angaben Rudolf Steiners für den Waldorfschulunterricht*, Pädagogische Forschungsstelle beim Bund der Freien Waldorfschulen, 1988.
- ***, *Configurarea învățământului din clasele I până într-a VIII-a la școlile Waldorf/ Rudolf Steiner*, Ed. Triade, 2005.